

REÇETE YAZMA KURALLARI VE AKILCI İLAÇ KULLANIMI

Doç. Dr. Mehtap Bulut
UÜTF Acil Tıp AD
Bursa

Reçete nedir?

- Reçete, hekimin imzasını taşıyan ve hekime hukuksal sorumluluk yükleyen resmi bir belgedir.
- Yasal olarak bulunması gereken bilgileri içeren herhangi bir kağıt üzerine yazılır.

Reçete

- Türkiye'deki yasal düzenlemelere göre, reçete yazma yetkisine sahip olanlar hekimler, diş hekimleri ve veteriner hekimlerdir.
 - Yetki her zaman beraberinde bir sorumluluğu da getirir/yükler.
 - Reçeteyle ilgili olarak yaşanabilecek sorunlar hekimin "ihmal" ve "kusuru" olarak değerlendirilir.

Reçete

- Hastaya yazılmış ve verilmiş olsa da reçetenin muhatabı eczacıdır
- Reçetenin yapılmasından (hazırlanmasından) eczacı sorumludur.
- Reçetenin yapılmasındaki hatalar eczacıya ait olmakla birlikte reçetede ki hatalardan kısmen eczacı da sorumludur (denetim işlevi ve görevi).

Reçetelerle İlgili Düzenlemeler

- Türkiye'de reçeteler ve reçetelerin eczanelerde işlem görmesiyle ilgili olarak yasa, yönetmelik ve Sağlık Bakanlığı genelgesi şeklinde yasal düzenlemeler vardır.

Reçete

- Reçete yazmanın kendisi teknik bir iştir ama ilaç seçimi zahmetli ve bilimsel bir iştir.
- Reçeteye yazılacak ilacı seçerken temel hedef “rasyonel (akılcı) tedavi” olmalıdır.
 - Etkin, güvenli, uygun, ucuz ilacın tedavide kullanılmasıdır.
- “Kanıta dayalı tıp” ilkelerine dayanarak seçim yapılmalıdır.

Reçete

- “Kanıt dayalı tıp” yaklaşımında “neden?” ya da “neden değil?” sorularına bilimsel yanıtlar aranır.
- Kanıt dayalı tıp uygulanacak tedavinin; otomatize biçimde değil, hasta ve hastalıkla ilgili verili bütün koşullar dikkate alınarak belirlenmesini ve planlanmasını amaçlar.
 - Hastalık yoktur; hasta vardır!

Reçeteye (tedaviye) gidiş aşamaları...

- Doğru tanı konulması
- Doğru ilaç grubunun belirlenip etkin, güvenilir, uygun ve ucuz bir üyesinin seçilmesi
- İlacın uygun farmasötik şeklinin ve dozajının, tedavi süresinin saptanması
- İlacın düzgün biçimde reçeteye yazılması
- Hastaya ayrıntılı açıklama yapılması

İlaç seçimi

- İlaç seçiminde 4 altın standart...
 1. Etkinlik...
 2. Güvenlilik...
 3. Uygunluk...
 4. Maliyet...

İlaç seçimi

- **Etkinlik:** Seçilen etkin maddenin etkinliği o ilacın efikasitesini gösterir.
- Etkinlik tedavi açısından en kritik kararı ifade eder.
- Etkinlik seçimde ön koşuldur.

İlaç seçimi

- **Güvenlilik:** Seçilen etkin maddenin güvenliliği o ilacın “risk grupları” dikkate alınarak kullanılmasını ifade eder.
- Yan etki, etkileşme, kontrendikasyon gibi parametreler karar sürecinde dikkate alınır.

İlaç seçimi

- **Uygunluk:** Seçilen etkin maddenin etkinliği, o ilacın yalnızca doğru endikasyonda kullanılmasıyla ortaya çıkmaz.
- Etkinlik üzerinde aynı zamanda 'uygunluk' da belirleyicidir.
- Hastanın özel durumu, diğer hastalıkları, veriliş yolu ve farmasötik şekil de önemlidir.

İlaç seçimi

- **Maliyet:** Seçilen ilacın birim fiyatı da dahil olmak üzere tedavi süresince tüketilecek toplam ilaç miktarı üzerinden belirlenmesi gereken bir tedavi maliyeti söz konusudur.

Reçete nasıl yazılmalıdır?

- Türkçe yazılmalıdır.
- Okunaklı ve anlaşılır olmalıdır.
- Hastanın anlayabileceği biçimde yazılmalıdır.
- Silinmeyen mürekkepli kalemle yazılmalıdır.

Reçetede bulunması gereken bilgiler

- Reçetenin yazıldığı tarih
- Reçeteyi yazan hekim ile ilgili bilgiler
- Hasta ile ilgili bilgiler
- İlaçla ilgili bilgiler

Reçetede bulunması gereken bilgiler

- Hekim ile ilgili bilgiler
 - Adı-soyadı
 - Ünvanı (Dr./uzman)
 - Diploma ve varsa uzmanlık belgesi numarası
 - Adresi ve telefon numarası
 - İmzası

Reçetede bulunması gereken bilgiler

- Hasta ile ilgili bilgiler
 - Adı-soyadı
 - Yaşı
 - Cinsiyeti
 - Adresi
 - Tanı (bazı ülkelerde)

Reçetede bulunması gereken bilgiler

- İlaçla ilgili bilgiler
 - Superskripsiyon
 - İnskripsiyon
 - Subskripsiyon
 - İnstruksiyon

İlaçla ilgili bilgiler

- Superskripsiyon
 - Bir formalitedir.
 - Reçetenin başına yazılır.
 - Latince "alınız" anlamında "recipe" kısaltılmışı
 - R veya Rp

İlaçla ilgili bilgiler

- İnskripsiyon

- İlacın/müstahzarın adı
 - Ticari adı (ambalajındaki gibi)
 - Jenerik adı (Türkçe okunuşuyla)
- Farmasötik şekli
- Majistral formülasyon

-
- Genel olarak ilaç ve preparatların adları kısaltılmadan yazılmalıdır.
 - Yerleşmemiş kısaltmalar yanlış anlaşılabilceğinden kullanılmamalıdır; ayrıca artık kullanımda olmayan kısaltmalardan da kaçınılmalıdır.

İlaçla ilgili bilgiler

- Subskripsiyon

- Toplam ilaç miktarının yazıldığı kısım

- Kutu/ambalaj sayısı

- 10 tablet veya 20 tablet

- 40 ml'lik veya 70 ml'lik gibi

İlaçla ilgili bilgiler

- İnstrüksiyon (kullanım talimatı)
 - "S": Latince "yaz, etiketle" anlamında "Signa"
 - İlacın dozu, veriliş yolu, alınış sıklığı
 - Gerekirse uyarı veya özel bir talimat
 - Türkçe olmalıdır.

-
- Reçetede ilacın ne şekilde kullanılacağını açıklayan kısmın yeterince açık ve okunaklı olması gerekir; “tarif üzere” gibi sözel tarife atıfta bulunan ifadelerden kaçınılması gerekir.

Reçete hatası

- Gerekli bilginin reçeteye yazılmaması
- Okunaksız el yazısı
- Uygunsuz ilaç seçimi

-
- Reçete yazarken, gereksiz yere polifarmasiden ve birden fazla preparat reçeteleniyorsa, ilaçlar arasında farmakokinetik ya da terapotik geçimsizlik bulunmasından kaçınmak gerekir.

Reçetede ilaçlar arasında geçimsizlik

- Farmasötik geçimsizlik
 - Tiopental-süksinilkolin
 - Gentamisin-penisilinler
- Terapötik geçimsizlik
 - Atropin- pilokarpin
 - MAO inhibitörleri- efedrin

Narkotik ve psikotrop ilaçlara ait reçeteler

- Bu ilaçlar sıkı kontrol altındadır.
- 1909-Şanghay-Uluslar Arası Opyum Komisyonu
- 1961-Narkotik İlaçlar Tek Sözleşmesi
- 1971-Psikotrop Maddeler Sözleşmesi

Uyuşturucu ilaç reçetesi

- Sınırlı miktarda yazılır.
- Miktar 5 günlük tedavi dozunu geçemez.
- Günlük tedavi dozu, ilacın bir günlük maksimal dozunun yarısıdır.

Uyuşturucu ilaç reçetesi

- Birinci liste

- Narkotik analjezikler (opioid ilaçlar)
- Kokain
- Metilfenidat
- Flunitrazepam
- Fenetilin

Uyuşturucu ilaç reçetesi

- İkinci liste

- Barbitüratlar vb. sedatif hipnotik ilaçlar
- Benzodiyazepinler
- Amfetamin ve benzeri ilaçlar
- Kodein, dionin, dekstrometorfan vb öksürük ilaçları

Uyuşturucu ilaç reçetesi

- Kırmızı reçete
 - Birinci listedeki ilaçlar
- Yeřil reçete
 - İkinci listedeki ilaçlar

Reçetesiz satılan ilaçlar

- Aspirin, asetominofen, ibuprofen
- Antihistaminik ilaçlar
- Antiseptik solüsyonlar
- Sentetik öksürük müstahzarları
- Bazı oftalmik ve nazal damlalar

Akılcı İlaç Kullanımı

- Dünya Sağlık Örgütü'nün 1985 Nairobi toplantısında, Akılcı İlaç Kullanımı;
- "Kişilerin klinik bulgularına ve bireysel özelliklerine göre uygun süre ve dozajda, en düşük fiyata ve kolayca sağlayabilmeleri" olarak tanımlanmıştır.

Akılcı İlaç Kullanımı

- Diğer bir anlatımla akılcı ilaç tedavisi;
 - uygun ilacın,
 - doğru uygulama yoluyla ve tedavi için yeterli dozda,
 - uygun zaman aralığında
 - düşük fiyatla edinilerek kullanılması anlamına gelmektedir.

Akılcı İlaç Kullanım İlkeleri

- Doğru tanıya dayanmak
- Uygun ilacı seçmek; gereken dozunu, uygun yoldan ve yeterli süre kullanmak
- Tedavi başarısını değerlendirmek
- Birden çok ilaç kullanılacaksa etkileşimlerini değerlendirmek
- Tasarlanan tedavinin gerçekleştirilebilirliğini ve mâliyetini dikkate almak

Akılcı Olmayan İlaç Kullanımı

- İlaç kullanım nedeninin bulunmadığı koşulda ilaçla tedavi,
- Tanıyla ilişkisi olmayan ilaç kullanımı
- Gereksiz yere fazla ilaç yazılması
- Gereksiz pahalı ilaç kullanımı
- Doğru ilacı uygun olmayan doz, zaman aralığı ve farmasötik biçimde kullanmak

Uygunsuz İlaç Kullanımı

- Uygunsuz ilaç kullanımının en fazla olduğu ilaç grubu antibiyotiklerdir.
- Antibiyotiklerin en fazla isabetsiz olarak yazıldığı hastalıklar üst solunum yolu enfeksiyonlarıdır.

Uygunsuz İlaç Kullanımı

- Üst solunum yolu enfeksiyonlarının % 75'i viral olmasına karşın her faranjit vakası için antibiyotik yazılmaktadır.
- Yine bir çalışmada ishallerin sadece % 20'sinde antibiyotik verilmesi gerektiği bulunmuştur.

“Bütçe uygulama talimatı”

- Bir Tebliğ'dir
- Maliye Bakanlığı tarafından belirlenir
- Gereklikçe güncellenir
- Resmi gazetede yayınlanır

2006 Mali Yılı Bütçe Uygulama Talimatı (Tedavi Yardımı)

"12. Reçete Yazımı ve İlaç Kullanım İlkeleri"

- Tüm reçetelere mutlaka teşhis yazılacaktır.
- Ayaktan hastalar için yazılan reçetelerde, hekimin imza ve kaşesi (kaşede kurumun adı, hekimin uzmanlık dalı ve diploma numarası mutlaka yer alacaktır.) bulunacak, ayrıca kurum başhekiminin onayı ve mühür aranmayacaktır.

2006 Mali Yılı Bütçe Uygulama Talimatı (Tedavi Yardımı)

- Teşhisi yazılmayan, ilgili hekimin imza ve kaşesi bulunmayan reçeteler eczaneler tarafından kabul edilmeyecektir.
- Üniversite hastaneleri ile eğitim ve araştırma hastanelerinde ihtisas yapan asistanlar, uzman hekimlerin yazması gereken ilaçları da yazabilir.

2006 Mali Yılı Bütçe Uygulama Talimatı (Tedavi Yardımı)

- Aile hekimliği yapan hekimler, aile hekimliği uzmanının yazabildiği tüm ilaçları reçete edebilirler.

2006 Mali Yılı Bütçe Uygulama Talimatı (Tedavi Yardımı)

12.1. Reçetelere Yazılabilecek İlaç Miktarı

- Ayaktan yapılan tedavilerde; reçetelere en fazla dört kalem ve yedi günlük tedavi dozunu aşmayacak şekilde ilaç yazılacaktır.
- Reçetede mutlak surette günlük kullanım dozu da belirtilecektir.

2006 Mali Yılı Bütçe Uygulama Talimatı (Tedavi Yardımı)

- İlacın piyasada bulunan en küçük ambalajı, yedi günlük tedavi dozundan fazla ise, bu ilaç bir kutu olarak verilecektir.
- Antibiyotiklerin on gün süreyle kullanımı gerekiyorsa, reçetede kutu adedinin yanına yazıyla, konulan teşhis ve "On günlük" ifadesi yazılacaktır.

2006 Mali Yılı Bütçe Uygulama Talimatı (Tedavi Yardımı)

- Pnömoni, bronşektazi, osteomyelit teşhislerinde hekim gerekli gördüğü taktirde 10-14 günlük tedavi dozunda antibiyotik reçete eder.
- Diğer endikasyonlarda 5-7 günlük antibiyotik tedavisi uygulanır.

TEŞEKKÜRLER

